

Ο χρόνος και ο άνθρωπος: η τρίτη ηλικία στη λογοτεχνία

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Κ.Π. Καβάφης, Ένας γέρος

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμμένος στο τραπέζι κάθεται ένας γέρος·
με μίαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες στων άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κι εμορφιά.

5

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νιώθει, το κοιτάζει.
Κι εντούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τί διάστημα μικρό, τί διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πώς τον εγέλα·
και πώς την εμπιστεύονταν πάντα — τί τρέλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

10

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

15

...Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στου καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

Γεννημένος στις 29 Απριλίου 1863 στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, όπου πέθανε την ίδια ημέρα το 1933, ο **Κωνσταντίνος Καβάφης** είναι ο κορυφαίος ποιητής της περιφέρειας, που γράφει ελληνική ποίηση μακριά από τον ελλαδικό χώρο. Το σώμα των ποιημάτων του περιλαμβάνει τα 154 του καθαφικού κανόνα -τα λεγόμενα «Αναγνωρισμένα»-, τα 37 «Αποκηρυγμένα», τα περισσότερα νεανικά, σε ρομαντική καθαρεύουσα, τα 75 «Κρυμμένα», που βρέθηκαν τελειωμένα στα χαρτιά του, καθώς και τα 30 «Ατελή». Στα ποιήματά του συχνά πρωταγωνιστούν γνωστά ιστορικά πρόσωπα ή γεννήματα της φαντασίας του ποιητή με συχνές αναφορές σε γνωστές ή λιγότερο γνωστές πτυχές των ομηρικών, ελληνιστικών και βυζαντινών χρόνων. Σήμερα η ποίησή του αποτελεί έναν διακριτό πόλο στην ελληνική λογοτεχνία, ενώ καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στην παγκόσμια γραμματεία.

Πηγή: Ίδρυμα Ωνάση

δραστηριότητες

1. Ποιες σκέψεις κάνει ο γέρος του ποιήματος, σχετικά με τη νεανική του ηλικία, και πώς τον επηρεάζουν συναισθηματικά;
2. Φανταστείτε πως ο γέρος του Κ.Π. Καβάφη συνομιλεί στο καφενείο μ' έναν έφηβο. Να γράψετε τον διάλογο των δύο προσώπων σε 80-100 λέξεις.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Μαρία Πολυδούρη, Αχ, η καρδιά μου...

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
τώρα που φεύγει η μέρα,
το ροδινό ξημέρωμα,
τον ήλιο, τον αιθέρα.

Τα παιδικά χαμόγελα,
το κύμα που απαντούσε
στο φλοίσβημα της πρόσχαρης
φωνούλας μας που αχούσε.

Τη βάρκα που λικνίζοταν
στη μέθη μας του ονείρου,
το αβρό τραγούδι που έσμιγε
τη σιγαλιά του απείρου.

Τη χαραυγή που ρόδιζε
τα σεντεφένια πλάτια,
την πεθυμιά την άχραντη
στ' αγγελικά μας μάτια.

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
τώρα που η μέρα σβήνει,
της ομορφιάς το πέρασμα,
τη νιότη που με αφήνει.

Η **Μαρία Πολυδούρη** (1902-1930) γεννήθηκε στην Καλαμάτα, κόρη του γυμνασιάρχη Ευγένιου Πολυδούρη και της Κυριακής το γένος Μαρκάτου. Πέρασε τα παιδικά της χρόνια στο Γύθειο, τα Φιλιατρά και την Καλαμάτα, όπου τελείωσε το γυμνάσιο και το 1916 δημοσίευσε το πεζο-τραγούδο «Ο πόνος της μάνας» στο περιοδικό *Οικογενειακός Αστήρ*. Τον ίδιο χρόνο συγκέντρωσε ποιήματα στη συλλογή *Μαργαρίτες*, την οποία δεν εξέδωσε. Το 1918 διορίστηκε στη Νομαρχία Μεσσηνίας. Το 1920 πέθαναν και οι δυο γονείς της, πρώτα ο πατέρας της και σαράντα μέρες αργότερα η μητέρα της. Το 1922 μετατέθηκε στη Νομαρχία Αττικής. Είχε ήδη γραφτεί στη Νομική Σχολή. Τότε γνωρίστηκε με τον Κώστα Καρυωτάκη, τον οποίο ερωτεύτηκε παράφορα, και δημοσίευσε στίχους στα περιοδικά *Έσπερος* (Σύρου), *Ελληνική Επιθεώρησης*, *Πανδώρα*, *Παιδική Χαρά* και *Εύα*. Το 1924 εγκατέλειψε τις σπουδές της και γράφτηκε στη Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου και στη Σχολή Κουναλάκη. Το 1926 πήρε μέρος σε παράσταση του έργου του Νικοντέμι *Το Κουρέλι* και πήγε στο Παρίσι, όπου παρακολούθησε μαθήματα στη σχολή ραπτικής Rigier. Στο Παρίσι προσβλήθηκε από φυματίωση και νοσηλεύτηκε στο νοσοκομείο Charite. Επέστρεψε στην Αθήνα το 1928 και μπήκε στο σανατόριο Σωτηρία και αργότερα στην κλινική Χρηστομάνου, όπου πέθανε σε ηλικία εικοσιοκτώ χρόνων. Κατά τη διάρκεια της νοσηλείας της πρόλαβε να εκδώσει τις ποιητικές συλλογές *Τρίλλιες που σβήνουν* (1928) και *Ηχώ στο χάος* (1929).

Πηγή: Εθνικό Κέντρο Βιβλίου

δραστηριότητες

1. Στο ποίημα της Μαρίας Πολυδούρη είναι διάχυτο το αίσθημα της μελαγχολίας και της νοσταλγίας. Τι νοσταλγεί η ποιητική φωνή; Με ποιες λέξεις/φράσεις και με ποιον ρηματικό χρόνο δηλώνεται η νοσταλγία;
2. Επιλέξτε έναν από τους στίχους:

Αχ, η καρδιά μου νοσταλγεί,
της ομορφιάς το πέρασμα,

τώρα που η μέρα σβήνει,
τη νιότη που μ' αφήνει.

Γράψτε, στη συνέχεια, τους δικούς σας ελεύθερους ή έμμετρους στίχους με θέμα: «Αναπολώ τα γηρατειά», ξεκινώντας με αυτόν ή τοποθετώντας τον κάπου μέσα στη δική σας ποιητική σύνθεση.